

B. P.-O.

Obchody stu pięćdziesięciolecia urodzin Tytusa Chałubińskiego

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 16/1, 200-201

1971

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dla budowania poważnych klasyfikacji pierwiastków chemicznych zaistniały dopiero po Kongresie Chemików w Karlsruhe w 1860 r.

Odczyt dr van Spronsena był niewątpliwie ciekawym wydarzeniem dla tych historyków nauki, którzy interesują się historią chemii XIX stulecia. Należy żałować jedynie, że zbyt szczupłe grono słuchaczy uczestniczyło w tym spotkaniu. W przyszłości należałoby lepiej zorganizować przekazywanie informacji o podobnych imprezach organizowanych przez Zakład.

Stefan Zamecki

KRONIKA KRAJOWA

OBCHODY STUPIĘDZIESIĘCIOLECIA URODZIN TYTUSA CHAŁUBIŃSKIEGO

Złożeniem wieńców pod pomnikiem Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem — przy nazwanej jego imieniem ulicy, przy której mieszkał — oraz na jego grobie na starym cmentarzu zakopiańskim rozpoczęły się w dniu 16 października 1970 r. obchody upamiętniające stupełdziesiątą rocznicę urodzin uczonego, który zdobył sobie miano „króla Tatr” i którego Aleksander Świętochowski proponował pochować na szczycie Giewontu.

Następnego dnia w sali teatralnej Państwowego Sanatorium Przeciwgruźliczego im. T. Chałubińskiego w Zakopanem odbyło się uroczyste zebranie naukowe zorganizowane staraniem Archiwum Polskiej Akademii Nauk oraz Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny¹. Zebraniu przewodniczył dyrektor Archiwum PAN doc. Z. Kolankowski, a w prezydium zasiadli również: wnuczka uczonego prof. A. Chałubińska, która reprezentowała licznie przybyłą na obchody rodzinę, oraz prof. S. Konopka, dyrektor Głównej Biblioteki Lekarskiej, która współdziałała w organizacji jubileuszu.

Zagajając zebranie, dyr. Kolankowski ukazał szerokie tło dziejowe działalności Chałubińskiego, którego scharakteryzował jako typowo polskiego pozytywistę „podszycytego romantykiem”. Dzięki temu właśnie potrafił on przekształcić zapadłą wioskę góralską w kulturalną stolicę podzielonego na zabory kraju. Następnie w imieniu Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN zabrał głos prof. E. Olszewski; zwrócił on m. in. uwagę na nowoczesny charakter naukowej działalności Chałubińskiego, który pracę badawczą wiązał z pracą społeczną i organizatorską, a także przypomniał, że na spotkaniach odbywających się w założonym w Warszawie w 1850 r. przez Chałubińskiego laboratorium chemicznym zakiełkował ruch pozytywistyczny. Z kolei odczytany został list przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Radomiu — rodzinnym mieście uczonego — przywieziony przez delegację radomskiego liceum im. Chałubińskiego.

Na program naukowy zebrania złożyły się trzy referaty: prof. Konopki *Tytus Chałubiński, wybitny lekarz, uczonej i nauczyciel młodzieży lekarskiej*, dr Z. Radwańskiej-Paryskiej *Tytus Chałubiński jako botanik i badacz flory Podhala* (wobec nieobecności autorki referat przeczytała prof. Chałubińska) i W. H. Paryskiego *Chałubiński a Zakopane i Tatry*. Charakteryzując poszczególne dziedziny zainteresowań uczonego, referaty pozwoliły ocenić szerokość i różnorodność tych zainteresowań oraz ogrom pracy wkładanej przez niego w praktyczną realizację idei, którymi się kiero-

¹ Por. także w *Notatkach bibliograficznych* niniejszego numeru informacje o dwu pozycjach wydanych w 1970 r. przez te dwie instytucje, tj. o *Listach Chałubińskiego* oraz o jego monografii pióra prof. A. Wrzoska.

wał. Zebranie uzupełniła gawęda ludowego poety A. Florcka-Skupienia o dziejach Podtatrz.

Zebrani udali się następnie do budynku Technikum Hotelarskiego w Zakopanem, gdzie wiceminister kultury i sztuki K. Rusinek dokonał otwarcia wystawy poświęconej Chałubińskiemu. Dokumenty i pamiątki po uczonym, użyczone przez Archiwum PAN, Główną Bibliotekę Lekarską, Muzeum Tatrzańskie oraz przez rodzinę, przejrzyście ilustrowały główne etapy życia i aktywności Chałubińskiego, tłem zaś plastycznym ekspozycji były przedmioty sztuki ludowej Podhala z okresu, gdy „odkrywał” on Zakopane, oraz wytwory uczniów szkół artystycznych, założonych tu wówczas i dziś nadal istniejących².

Po południu tego samego dnia odbyła się wieczornica. Część koncertową, zorganizowaną przez Społeczne Ognisko Muzyczne w Zakopanem, zapoczątkowało pierwsze publiczne wykonanie poloneza przypisywanego bądź Szymonowi Chałubińskiemu, ojcu Tytusa, bądź jemu samemu; następnie publiczność usłyszała utwory związane z zamiłowaniem muzycznymi uczonego. W dalszej części A. Florek-Skupień przypomniał kilka *Bajd Sabatowych*, a Regionalny Zespół „Halny” wykonał tańce i śpiewy góralskie.

B. P.-O. .

PRZED OBCHODAMI KOPERNIKOWSKIMI

Od dawna utrzymywane kontakty Polskiej* Akademii Nauk i wyższych uczelni w kraju z ośrodkami naukowymi za granicą, zwłaszcza z uniwersytetami włoskimi, przynoszą już pierwsze rezultaty. Cykle odczytów, tablice pamiątkowe, publikacje związane tematycznie z Kopernikiem — to tylko niektóre formy działalności. Szczególną aktywność wykazuje stacja naukowa PAN w Rzymie. W maju 1970 r. przebywał we Włoszech prof. Bogdan Suchodolski, który wygłosił odczyty w czterech — związanych z Kopernikiem — miastach, w Rzymie, Bolonii, Padwie i Ferrarze.

W wielu krajach powstały Narodowe Komitety obchodów rocznicy. Nawet daleki Meksyk uczi pamięć naszego astronoma wydaniem *De revolutionibus* w wersji oryginalnej i w przekładzie na język hiszpański oraz książką popularną o życiu i działalności Kopernika. O planach tych mówił obszernie podczas lipcowej wizyty w Polsce, minister Oświaty i Kultury Meksyku dr Augustin Yanez.

Do zbliżającej się rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika i uroczystości z nią związanych włączają się różne instytucje w kraju i za granicą. Powołano komitety obchodów w poszczególnych miastach wojewódzkich a nawet powiatowych; do akcji włączona została młodzież szkolna. Oprócz ogólnie znanej akcji *Frombork 1001*, rozpisany został konkurs plastyczny pod nazwą *Kopernik naszej wyobraźni*; szkoły średnie przygotowują się do wielkiej akcji „naboru kopernikowskiego”, której celem jest zachęcanie młodzieży do studiów w zakresie nauk ścisłych, liczne szkoły otrzymują wzorowe gabinety naukowe.

Trwają prace przygotowawcze związane z realizacją filmu pełnometrażowego o Koperniku (w reżyserii Ewy i Czesława Petelskich według scenariusza Jerzego Broszkiewicza i Zdzisława Skowrońskiego), zaawansowane są prace nad trzema filmami średniometrażowymi.

Uaktywniła się Polonia. W dniach 5—6 maja 1970 r. przebywał w Polsce prezes Towarzystwa Przyjaciół Warmii i Mazur w Wielkiej Brytanii — Henryk Artuchowski. W rozmowach przeprowadzonych z działaczami Wojewódzkiego Komitetu Obchodów Kopernikowskich w Olsztynie, przedstawił on możliwości włączenia się Po-

² Wystawa była eksponowana również w Muzeum Historycznym m. st. Warszawy; otwarcie jej nastąpiło w dniu 14 grudnia 1970 r.